

A Petőfi-centenárium a Szovjetunióban.

Petőfi Sándor neve nem volt ismeretlen a cári Oroszországban sem. Kertbeny, Petőfi első német fordítója, megemlíti, hogy 1847-ben Párisban Bakunyinnak megmutatta Petőfi fordításait, melyekből néhányat a Bakunyin köréhez tartozó Golovin fordított oroszra. Hogy azonban e fordítások megjelentek-e és hol, arról nincs tudomásunk. Mihajlov — a forradalmár-költő, Nyekraszov »Szovremennyik« c. lapjának munkatársa — 1873-ban megjelent kötetében számos Petőfi-verset tett közzé (Az örült, A csavargó, A csárda romjai stb.). A. Novics szerkesztésében 1896-ban megjelent »Magyar-szkie poeti« c. antológiában természetesen Petőfi foglalja el a központi helyet: a 110 oldalas kötetben 31 verssel, mégpedig németből fordított, főleg szerelmi költeményeivel. Novics antológiájában 13 Petőfi-fordító neve szerepel.

De az igazi, a forradalmár Petőfi csak az Októberi Forradalom után válhatott valóban népszerűvé. A szovjetrendszer alatt először 1925-ben, Lunacsarszkij mesteri fordításában, a »Nyugat forradalmi költészet« sorozatban jelent meg Petőfi válogatott költeményeinek kis gyűjteménye (20 vers, 96 oldal). Ugyanabban az évben jelent meg egy »Magyarország forradalm. költészet« c. kötet, Sz. Sz. Zajaickij fordításában, amely Petőfi 16 legjobb politikai költeményét tartalmazza (*Nemzeti dal, A kutyák dala, A farkasok dala, Egy gondolat bánt engemet, A magyar nemes, Fellámadott a tenger stb.*) A szovjet nép még a Horthy-fasizmus idején is kifejezésre juttatta, hogy a magyar népet nem azonosítja uralvaival. 1942-ben, a háború legsúlyosabb esztendejében is megjelentetett az Állami Irodalmi Kiadó egy főleg politikai verseket tartalmazó Petőfi-kötetet »Letépjük a német zászlót« címmel.

1946-ban a Pravda kiadta Petőfi válogatott költeményeinek egy kis kötetét, 1948-ban pedig a magyar forradalom 100. évfordulójára az Állami Irodalmi Kiadó Petőfi költeményeinek egy kitűnő kiadását bocsátotta a szovjet olvasók elé A. Krasznova összeállításában, 20.000 példányban. A 488 oldal terjedelmű kötet, melynek 192 versét a legjobb költők és műfordítók fordították oroszra (Tyihonov, Levik, Csukovszkij, Vera Inber, Martinov, Romm, Pasztyernak, Obradovics, Krasznova, Zamahovszkaja, Zvjacsinceva) igaz és teljes képet ad Petőfiről.

Ez a kötet igen hamar elfogyott. Az Állami Irodalmi Kiadó azonban még a centenárium évében kibocsátott egy kisebb (151 oldalas) egészen olcsó Petőfit, 75.000 példányban. Idén jelent meg a Krokogyil kiadásában Petőfi szatirikus verseinek kis gyűjteménye, amelyet úgyszólván napok alatt szétkapkodtak. A Gyetgiz, a Központi Minisztérium kiadója, a »Skolnaja Bibliotyeke« sorozatban ugyancsak kiadta ez évben Petőfi válogatott költeményeit 20.000 példányban az iskolai oktatás céljaira. A 238 oldal terjedelmű kötet elsősorban Petőfi forradalmi, hazafias költészetét, valamint a János vitézt tartalmazza. Ezenkívül a centenárium évében az Állami Zenei Kiadó kiadta Mark Vlagyimirovics Milman ismert szovjet zeneszerző Petőfi verseire írt dalait.

De nemcsak oroszul, hanem a soknemzetiségű Szovjetunió számos más népének a nyelvén is jelentek meg Petőfi-fordítások napilapok, folyóiratok hasábjain. Grúz és ukrán nyelven pedig Petőfi válogatott költeményeinek egy-egy kötete hagyta el a sajtót a centenárium évében. A grúz Petőfi G. Abasidze fordításában Tbilisziben jelent meg szép kiállításban (50 vers, 117 oldal). — Petőfi ukrán fordítója, Leonid Pervomajszkij összeállításában, már 1938-ban megjelent egy 38 költeményből álló kis gyűjtemény. Pervomajszkij, aki a háború alatt Magyarországon jártában verset írt »Petőfi Sándorhoz«

és a költő halálának 100. évfordulójáról is egy költeményben emlékezett meg (»Petőfi Sándor halála«), most egy 211 oldal terjedelmű Petőfi-kötetet bocsátott az ukrán közönség elé, amelyet a kиеvi ukrán Állami Kiadó 5000 példányban adott ki. De megjelent a centenárium évében a Szovjetunióban magyaryelvű Petőfi is, — Kiebben, a Ragyanszka Skola kiadásában (tehát elsősorban iskolai segédkönyv gyanánt) 5000 példányban. A 412 oldal terjedelmű kötetet Hegedűs rajzai illusztrálják.

Az utóbbi években — a háború befejezése után — megjelent Petőfi-kötetek mindegyikéhez — az ukrán és a grúz kiadáshoz is — Hidas Antal írt hosszabb-rövidebb bevezetést, illetve életrajzi-kritikai tanulmányt. Hidas Petőfi-életrajzát az Állami Irodalmi Kiadó ez évben önálló kötetben is kiadta.

Július 30-án minden nagyobb szovjet városban megünnepelték Petőfi halálának 100. évfordulóját. — A moszkvai Petőfi-ünnepséget a Szovjet Írószövetség és a Voksz rendezte a Csajkovszkij-konzervatórium nagytermében. Az amfiteátrum-szerűen kiképzett hatalmas teremben összegyűltek a moszkvai szellemi élet kiváló képviselői, a moszkvai sztahanovisták, élmunkások, megjelent a magyar követség és a népi demokráciák diplomáciai testülete. A megnyitóbeszédet V. Visnyevszkij, a Szovjet Írószövetség főtitkárhelyettese mondotta. A megnyitó után a zenekar eljátszotta a magyar és a szovjet himnusz. Ezután Ny. Tyihonov, a kiváló költő és Petőfi-fordító előadást tartott Petőfiről, majd Molnár Erik nagykövet mondott beszédet. Tyihonov, Marsak, Hidas, Levik, Csukovszkij Petőfi-fordításait olvasták fel. Az ünnepséget befejező hangversenyen, amelyen Moszkva legkiválóbb művészei léptek fel, különösen nagy sikere volt a szovjet zeneszerzők által megzenésített Petőfi-daloknak.

A Petőfi-centenáriummal egyidőben rendezte a Voksz és a Szovjet Írószövetség a magyar könyvkiállítást az Ujságírók Központi Házában. — Ezzel egyidejűleg a Lenin-könyvtár előcsarnokában levő állandó könyvkiállításon — a Dimitrov-kiállítás után — a különböző nyelveken megjelent Petőfi-kiadások kerültek bemutatásra.

A napilapok, az időszaki sajtó, valamint a rádió ezekben a napokban sokat foglalkoztak Petőfivel, a Petőfi-centenáriummal. A napilapok augusztus 1-i száma részletesen ismerteti a budapesti ünnepséget. A Pravda július 30-i számában Anyiszimov ír »A nagy magyar költő-forradalmár«-ról. »Joggal döntő szó illeti meg a nagy költőt abban a harcban, amelyet ma az emberiség haladó erői az elállatiasodott imperialista reakció, a béke és a szabadság ellenségei ellen folytatnak« — mondja Anyiszimov. A július 30-i Komszomolszkaja Pravda I. Ivanszkij Petőfiről írt cikkét közli, az Izvesztijában pedig Ny. Tyihonov emlékezik meg Petőfiről. »Műveiben egyesítette a nép ellenségei iránti gyűlöletet a nagy jövő álmával« — írja többek közt Tyihonov és a »Véres napokról álmodom« c. költeményt idézi. A Lityeraturnaja Gazeta július 30-i száma V. Levik és Ny. Tyihonov fordításában Petőfi egy-egy költeményét, valamint Malisko »Nemes szív« c. cikkét közli. »Álmai a mi szabad korszakunkban valósultak meg, amikor a szabad demokratikus Magyarország a Szovjetunióval való testvéri barátságban az új, örömteljes életet építi«, — fejezi be Malisko Petőfiről írt cikkét. Az »Ogonyok« július 31-i számában Hidas Antal »Petőfi győz« c. cikkében emlékezik meg Petőfiről és ugyanez a szám Tyihonov fordításában Petőfi »Háború volt« c. költeményét, Martinov fordításában pedig »Tűz«, »1848«, »Az én Pegazusom« c. költeményeit közli.

Igy ünnepelte a szabadság költőjét a szabadságot megvalósító Szovjetunió. Mert Petőfi, a szabadság költője, a hazáját forrón szerető, a nép ellenségeit izzón gyűlölő forradalmár nemcsak él ma is, hanem költészetével és

példaadó életével tanít és nevel minket. Ez az oka annak, hogy amint Scsipacsov, a kiváló szovjet költő, a budapesti Petőfi-ünnepségen tartott beszédében mondotta, »a világon egyetlen egy ország sem népszerűsíti annyira a zseniális magyar költőt, mint a Szovjetunió«. Ezért írhatta Tyihonov a 48-as magyar forradalom centenáriuma alkalmából, hogy »ha a magyar népre gondolunk, megjelenik előttünk a szeretet és tisztelet dicsfényében Magyarország legnagyobb költője, Petőfi, a költő-forradalmár és katona.« Meghatóan mondja Levik, Petőfi egyik legjobb fordítója: »Mélységes hálát érzek a magyar nép iránt, hogy ilyen embert adott a világnak«.

Petőfi Sándor költészete — melynek népszerűsítéséhez a centenáriumi év jelentősen hozzájárult, — új kapoccsal fűzi még szorosabbra a Szovjetunió népei és a magyar nép közötti testvéri barátságot.

HORLAI GYÖRGYNÉ:

Az elveszett alkotmány

»Az elveszett alkotmányt« Arany furcsa, torz elsőszülöttjének, szinte fiatalkori botlásának tekintette az irodalomtörténet. Ennek az értékelésnek kiindulópontján Vörösmarty áll, aki szerint olyan »Az elveszett alkotmány« nyelvezete, mintha irodalmunk vaskorában élnénk.

Móricz Zsigmond »Arany János írói bátorsága« c. cikkében élesen támadja ezt a felfogást és kiemeli az esztétikai ítélet mögött rejtőző politikai tartalmat. »Az elveszett alkotmányra« és Petőfi »Apostolára« — mondja, — kijelentette az irodalomtörténet, hogy rossz vers és ezzel elintézte. Lázító volt a hangja, ezért akarták esztétikai vonalon megsemmisíteni. A díjat is csak azért kapta meg, mert versenytársai számba sem jöhettek, azonkívül a robbanóanyag egy csomó eposzi kellékebe volt csomagolva. Móricz hiányolja az írói állásfoglalást, szerinte Arany nem látta meg, hogy nagy dolgok folynak, nem volt vatesz, hős, nem volt politikai egyéniség. Móricz nem veszi itt figyelembe, hogy 1848-ban — mint Révai mondja — ugrásszerű változás történt, tehát Arany, a konstatáló költő, nem láthatta 45-ben, hogy milyen nagy dolgok vannak készülöben. Ami Arany állásfoglalását illeti »Az elveszett alkotmányban«, nem állja meg a helyét Móricz felfogása, hogy Arany »nem adta át magát semminek. Fölötte maradt mindenik iránynak...«.

Lukács György »A százéves Toldi« c. tanulmányában kiemeli Móricz tanulmányát, mint amelyik, nagyon helyesen, nagy súlyt helyez »Az elveszett alkotmányra«, de megállapítja azt is, hogy Móricz képe Aranyról nem igazságos. Nem veszi figyelembe az Aranyban élő paraszti érzést és nem idézi az eposz végét, ahol Arany a »kicsinyek és együgyűek«-ben jelöli meg az új élet forrását.

Nézzük meg először, mit mond a költő erről a kérdésről levelezésében:

1845 VII. 1-én így ír Szilágyi Istvánnak: »Mit írjak e darázs-fészekről itt? Pöff és puff; civódás, mint quondam, cannibalizmus, mint quondem. Én elszigeteltem magamat tőlük. Családomnak, hivatalomnak élek s néha literatúrában dilettánszkodom. A tisztváltozás igen nagy szemeket nyitott; az értelmiség itten a konzervativizmus mellett nyilatkozott. »Aki G.-t nem szereti, azt a f-e stb.« Én magam most is szabadelvű vagyok, de fájdalommal hat rám érezni, hogy nincs e *megyében* elvrokonom. Meglehet, nekem különös fogalmaim vannak a szabadelvűségről. Ha, mit nem remélek, ön valaha egy firkát olvasna Vadonfi Bertalantól, abból hozzávethetne politikai hitvallásom-